

zenekari gyakorlatunk van, amelyet Antal Mátyás vezet. Így nálunk a diákok egyénileg is és csoportban is gyakorolnak. Persze mindig lényeges kérdés, hogy egy egyetem hogyan tudja realizálni mindezt az adott, egyébként elég magas óraszám mellett. Rengeteg energiát fordítunk arra, hogy a zenekari képzésben a fent vázolt órák szinergiát alkossanak, azaz erősítsék egymást. Két főtárgyóra, minimum két kamarára, a szólamismeretek mellett hetente hat óra zenekari gyakorlat van, amikor a diákok már a zenekarban ülnek – mindez óriási terhelés oktatóknak és diáknak egyaránt. Ám egyetemünkön ez prioritás, a hallgatók 24 órában ezzel foglalkoznak, így valósul meg a zenekariművész-képzés, ami az iskola fő profilja! Fenntartom, hogy ebből a rendszerből időről időre ki tudnak emelkedni azok a rendkívüli tehetségek, akik szólistaként 150 éve viszik a Zeneakadémia hírét a világban.

I Van olyan terület, ami kiemelkedő szerepet kapott mostanában?

– A historikus zene oktatása iránt nagy nyitottság mutatkozik a tanáraink részéről. Szándékosan nem régizénét mondom, mert a historikus zenébe beletartozik Wagner, Mozart és Bach, vagy a reneszánsz is – ezeket a korokat és előadási módokat mind ismernie kell egy mai muzikusnak. Ha ezt sikerül a képzésünkbe ügyesen beépíteni, azal megint úttörők lehetünk. Az egyetemen az elmúlt években megerősítettük a projektszemléletet: létrehoztunk projektszemléletű zenekari sorozatokat, hiszen a rögzített főtárgyórák mellett a kreditrendszer rugalmassága lehetővé teszi projektek megvalósítását. Mindenki

az évfolyamának megfelelő projektekből vehet részt, amelyekhez hozzárendeltük a támogató zenei tárgyakat. E kezdeményezésünket sikerek és eredmények övezték, elmélyült tudást vittek haza hallgatók, miközben élvezettel vettek részt a tematikus programokban. A kialakított jó gyakorlatot szeretnénk átültetni a historikus játékmódba is, megerősítve a historikus zenekari projekteket is, ami a Zeneakadémia hozzáadott értéke lehet. Liszt folyamatosan újító szellemi örökségét is gondoljuk így, alkalmazkodva a jelen igényeihez.

A szimfonikus zenekarnál egyébként még a próbajátékot is modellezzük; nem mindegy, valaki hogyan megy be a bizottság elé, hogyan köszön, hogy veszi fel a hangszerét, vág-e arcokat, ha valami nem sikerül. A diákoknak alkalmuk van eljátszani a nehezebb zenekari állásokat, megtanulják, mire figyeljenek az adott rész előadásakor, és megtanulják, hogy az egész művet tudniuk és érezniük kell akkor is, ha csak egy szeletét játsszák el éppen. A stílusismeretet is mögé tudjuk tenni. Mindez együtt jól használható, gyakorlati tudást ad, amelynek hátterében ott az elméleti megalapozottság is. Nem véletlen, hogy a világban nagyon keresettek a magyar muzikusok. A nálunk szerzett mesterdiplomával elhelyezkedve hazai és külföldi muzikusaink újra és újra rádöbbennek, hogy szerteágazó és használható képzést kaptak a budapesti Zeneakadémián, amelynek így erős, egyre növekvő nemzetközi hitele és kapcsolatrendszere van. Tekintélyes diplomáciai csatornákon is érkeznek jelzések, hogy számítanak ránk, mint erős, állami fenntartású intézményre, Magyarország egyik ékkövére.

Mechler Anna

„A koncepcióm rendkívül egyszerű: minőséget nevelni”

Dinyés Dániel a szegedi operajátszásról és a pandémiás mindennapokról

Azt mondja, nem aratni érkezett, hanem vetni, az apránkénti művészi fejlődésben hisz, ezen dolgozik az évad kezdete óta, mióta már tíz szezonra elegendő tervet gyártott a folyton változó körülmények miatt. Szeptembertől tölti be a Szegedi Nemzeti Színház zeneigazgatói posztját Dinyés Dániel, akivel az első hónapokban végzett munkájáról, a bemutatásra váró, két előkészített, egyfelvonásos operáról, a siker mai, egyre furcsább értelmezéséről, Oberfrank Gézáról, a művészet napjainkban betöltött szerepéről, és zenei sokarcúságának a hátrányairól is beszélgettünk.

I Zenei vezetőként dolgozott már a Bárka Színházban, a kaposvári Csiky Gergely Színházban, s a Nemzeti Színház több produkciójának ugyancsak a zenei vezetője volt. Miként illeszkedik ebbe a sorba a Szegedi Nemzeti

Színház zeneigazgatói posztja? Mennyiben más, mint a korábban ellátott pozíciók?

– A Bárkán egy prózai színház zenei vezetője voltam, ott csak a nyári fesztivál események kapcsán lehetett a

komolyzene köreibe vágó dolgokkal foglalkozni, minden egyéb a klasszikus, prózai darabokhoz való zenei vezetést jelentett. Kaposvárrott csak rövid időt töltöttem, de az már egy komplexebb feladatkör jelentett, operettel és operabeavatókkal. Az egyéb színházakban való zenei vezetésem mindig produkciókra szólt, a színházműködési hétköznapokkal, hál' istennek, nem nekem kellett foglalkoznom. Szeged egy nemzeti színház, s az operai részlege – vidéki színházi viszonylatban – hagyományosan az egyik legerősebb, saját kórusral, táncokkal, korrepetitorokkal, karmesterekkel és énekes szólistákkal. Bármelyik az eddigihez képest: nagyüzem. Ezt leginkább az Operettszínházban első karmesterként eltöltött 3 évem közelítette meg, mert ott már kaptam ízelítőt a kemény hétköznapokból is, ami a működést illeti. Hihetetlenül fontos volt számomra az a 3 esztendő.

I Hogyan kezdődött az együttműködés a szegedi társulattal?

– Meghívtak, elvállaltam, eljöttem és lőn! De komolyan véve a kérdést: először végig-néztem az utóbbi tíz év énekesi gárdáját, hogy kik szerepeltek itt. Akiket nem ismertem, azokat elhívtam, hogy énekeljenek nekem, ezután megénekeltettem a kórust is egyenként, hogy halljam a lehetőségeimet. Majd leültem mindenkivel külön, és elmondtam, hogy mire számítok tőle, illetve, hogy ő mit várhat tőlem. Egyben is beszéltem minden hozzám tartozó területtel – kórus, tánc, szólisták, korrepetitor-karmesterek – és elmondtam a terveimet, céljaimat. Aztán nekiláttam a legnagyobb feladatnak: teljesen rendbe hozni az operatagozat működését jogilag és a tervezhetőséget tekintve. Ez irtatlan munka, aki volt már valaha ilyennek a közelében, az tudja csak, mit is jelent mindez. Legnagyobb szerencsémre három kiváló munkatársam segít ebben: a művészeti titkárom, a kórus-

vezető és a karügyelő. Nélkülük a felét sem érteném a dolgoknak. Munkaköri leírásokat gyártottunk, 4 napos próbarendre álltunk át, kiszámítható működési tervet raktunk össze, egyfolytában a munka törvénykönyvét, illetve a művészeti törvényeket tanulmányozzuk, interpretáljuk stb. Próbálunk minden olyan munkát elvégezni, ami által a működésünkbe nem lehet belekötni, emellett a tagjainknak kiszámíthatóvá tesszük az életét, és persze elérhetővé a célunkat: fejlődünk művészileg is apránként. Ez hihetetlen mennyiségű munka, és

hálát adtam volna bárkinek, ha például a Zeneakadémián bármikor is lett volna ilyenekről szó, hogy: a művészi élet tervezése. Egy marék tantárgyat tudok, amelyek helyett ez fontosabb lett volna...

Ha csak egyszer elmesélik nekünk és kielemezzik azokat a törvényeket, amelyek ránk, művészekre vonatkoznak és amelyek a teljes leendő életünket meghatározzák, akkor nem 40 éves fejjel kellene ezeket magolnom és megpróbálni felfogni, mint egy kis pályakezdő. És én még egész közelről láttam már ilyet az elmúlt éveim alatt, sejtettem mit is jelent ez. A pályatársaim 90%-nak ez kicsit távolabb van, mint a „németalföldi trubadúr költészet a tulipánok vonatkozásában” témakör...

I Mit vár Barnák László és Horgas Ádám az új zeneigazgatótól? S mi az, amit Ön kért tőlük, hogy megvalósíthassa az elképzeléseit? Meséljen a koncepciójáról!

– Horgas Ádám a prózai tagozat vezetője, tehát ő nem elvár, ahogy én sem a prózai tagozattól, hanem együttműködik, mint én a prózai tagozattal. Barnák Lászlóval pedig már a legelején tisztáztuk, hogy én egyetlen cél érdekében megyek a színházhoz: ha fel akarja lendíteni a szegedi operaéletet. Semmilyen más opció nem érdekel. Ha nem ez a célunk közösen, akkor nem szerződök a társulathoz, és pillanatok alatt nem is leszek ott, ha azt látom, hogy bárkinek is nem ez az elérendő cél. A koncepcióm rendkívül egyszerű: minőséget nevelni. Úgy a közönség, mint az előadók terén. Ez nem rövidtávú futás és nem is kecsegtet rögtön óriási sikerekkel. De ha kicsit kihúzzuk a fejünket az azonnali sikerek nevezetű mézes bödönből, akkor jól láthatjuk a kultúra mai állapotán, hogy hova is vezetett az ezzel való napi szexus. Mára már a siker szó jelentése sem közmegegyezés tárgya. Ahogy az is megfigyelhető, hogyan szürkül a kultúra szó szépen ideológiává. Csak úgy lehetett elérni gyors sikereket, hogy amennyire csak lehetett, el kellett venni az ehhez kapcsolódó szavak jelentését és fontosságát. Illetve van az a csodálatosan szofisztikált módszer, amire nem győzök rácsodálkozni nap, mint nap: a szó önmagával való megmagyarázása. Ezáltal minden mögöttes tartalmat remekül lehet kiölni: ez azért siker, mert

siker. De hát nem járnak rá az emberek! Mert ez pazar volt! De hogy lehet pazar, ha nem érdekel senkit? Mert siker! Ezzel szemben azt gondolom, hogy nincs más, csak a munka. Az a része a szakmának, amit összesen két ember lát: én, meg az, akivel dolgozom. Ennek a beérési ideje 1-3 év, attól függ, mennyi emberi utat kell végigjárni a művészi mellett. Ezt az utat és koncepciót választottam. Biztosan nem leszek sikeres azonnal, de a tekintetek és gondolatok változni fognak körülöttem, és egyszer csak, senki külső ember számára nem világos módon, valahogy úgy rendben lesz minden. Ez az eltökélt szándékom. Nem aratni, hanem vetni.

■ *Mennyire érkezett kész tervekkel és mennyi időre tervez?*

– Az első évadot, amit éppen most csinálunk, a Covid erőteljes árnyékában, kézhez kaptam. Próbálok kihozni belőle a lehető legtöbbet. A legnagyobb sajnálatomra elmaradt a Tannhäuser, de az ellen nincs nagyon mit tenni, amikor egy teljes zenekart karanténba tesz a hatóság karmesterestül és a tervezett előadások után 4 nappal játszhatnak újra először. Egy ilyen produkciót újra megszervezni elképesztő feladat és nem utolsósorban: akkora együttes kell hozzá, ami a jelen időkben kizárt, hogy létrejöjjön anélkül, hogy ne mindenki rettegne, hogy most egyszerre fertőzünk össze egy próbával kb. 150 embert, plusz a családjaikat. Két nappal voltunk a Szóketés próbáinak megkezdése előtt, amikor jött a teljes lezárás. Elég konkrét terveim vannak, de jelen helyzetünkben, akinek terve van, annak csalódása is... Amennyi évadot ezalatt az 5 hónap alatt összeraktam, abból nem 'járvány időkben' kijön a következő tíz szezon. Aztán az ember eljut oda, hogy ilyen szinten előre tervezni jelenleg teljesen felesleges. Elég feladat a közeljövő és a napi jelen, néha sok is. Jelenleg az emberekért, állásokért harcolok, nem a művészet kiteljesedéséért. A legrosszabb álmomban sem gondoltam, hogy valaha ilyen mondatot fogok nyilatkozni, egy ilyen egyszerű, művészetre irányuló kérdésre. De ha valaki a saját idejének kihívásain búsong, akkor csak a lényegét nem érti: ez maga az, amire vágyott – az Élet.

■ *Pandémia idején mit tud csinálni egy frissen kinevezett zeneigazgató?*

– Válságot kezel. Nap, mint nap. Ugye a nagy dunai árvíz idején a vízben lévő embereknek nem azt a tanácsot volt érdemes osztogatni, hogy „ússzatok”, hanem szó nélkül odamenni és kimenteni őket. Ezt próbálok most én is tenni.

■ *Mennyire tudott megismerkedni a zenekarral, a kórus-sal, a szólistákkal? Milyen műhelymunkát tervez velük?*

– A zenekar vonóskarával talán, ha a Covid is engedi, most fogok megismerkedni, mert válságkezelésem egyik sarokpontjaként előkészítünk két egyfelvonásos operát, amelyek közül az egyik Purcell: Dido és Aeneas című

operája, ami csak vonóskart ír elő. A kórus-sal és szólistákkal napi kapcsolatban vagyok, amióta ide szerződtem. Amennyire csak lehet egyfolytában dolgozom a szólistákkal, a kórusból való, leendő kineveltekkel. De mint mindenre, erre is a Covid nagyobb hatással van, mint az én szándékom, hogy mit és mennyire szeretnék. Minket is elért egy kör fertőzési hullám, de eddig szerencsére jól jöttünk ki belőle, nem történt semmi tragikus eset. Csak maradjon is így, ezért imádkozom nap, mint nap.

■ *Említette, hogy mást szeretne a Tisza-parti teátrum-ban látni, mint ami Budapesten történik. Valóban fontos cél, hiszen emlékszem azokra az időkre, amikor az ember a fővárosból kelt útra Kovalik Varázsfuvolájáért, Anger Ferenc Ory grófja-előadásáért vagy egy olyan operaritkaságért, amelyet Pál Tamás tűzött műsorra. Ön milyen újdonságokat szeretne?*

– Ha releváns lesz ez a kérdés újra, mert végre kiderülnek az igazi helyzetek a kultúra területén: hogy mennyi pusztítást hagyott maga mögött a járvány, mi maradt, mi tűnt el, mi az, amit újjá lehet éleszteni, mi az, amit újra kell fogalmazni, akkor fogok majd tudni erre válaszolni. Puffogtathatnék most itt nagy elképzeléseket, szövegeket minőségről, operajátszásról, de akkor csak egy dolog derülne ki rólam, hogy légvárakat építék és semmi közöm a realitásokhoz. Én meg az szeretnék lenni, aki az életre reagál, és nemcsak igényeket elégít ki, hanem igényeket is támaszt azzal szemben. Tudniillik, volt olyan, amikor ez (és ide egy rég nem tapasztalt igényességi forma behelyettesíthető) még számított. De boldog lennék, ha végre jövőről lehetne beszélni a jelen helyett. Amint lehet, megteszem, erre mérget vehet.

■ *Mennyire tud napjainkban erős operatagozatot kiépíteni egy vidéki színház? Ehhez mennyire adottak az anyagi és a személyi feltételek?*

– Napjainkban? Semennyire sem adott semmi, főként nem az anyagiak. Pláne nem operára. Ez a kihívás maga. A személyi feltételek azóta semmit sem változtak, mióta Isten megteremtette az embert és a fura humorérzéke gyanánt pakolt bele tehetséget is, szériakellékként. Ez nem fog változni az idők végezetéig, ezen nem izgulok. A lehetőségek most a sarkalatos kérdések. De még ennél is fontosabb: a szándék. Hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzanak – tudniillik a kultúrával -, hogy ez számítsen. Ez hiányzik manapság a legjobban az életünkben.

Nagyon nehezen válaszol jelenleg a művész szakma arra a kérdésre, hogy miért is van rá szükség.

És ezt a kérdést, minden hiedelemmel ellentétben, nem azért tudja ilyen nehezen és csak dadogva megválaszolni, mert nem tudja rá a választ, hanem azért, mert

idáig ez a kérdés nem létezett. Fel sem merült, hogy ez megkérdőjelezhető. Most éppen megpróbálják szétválasztani az embert és a művészetet, mint fogalmat és mint formát. Hogy nincs is rá annyira nagy szükség a hétköznapiakban. De ennek legalább annyi értelme van, mint a lábat a járástól különválasztani. Végül is nem csak arra használható, lehet vele egymás ülepét is rugdosni, ha elég közel állunk egymáshoz. Csak kicsit egyhangúbb, céltalanabb és együgyűbb lesz az élet. De kétségtelenül lehet így élni, hajrá annak, aki szeretne is.

┃ Oberfrank Géza asszisztense volt az Operaházban egy teljes éven keresztül. Mi mindent lehetett tőle tanulni? S mit a dalszínház működéséből?

– Ezt, ha most megígéri, hogy csinálunk róla egy külön interjút, akkor nem válaszolnám meg. Ő a cél. Pont úgy és annyira szeretnék tudni mindent egyszer, mint amikor találkoztam vele. Számomra ő testesítette meg a nagybetűs Tanárt. Életem legnagyobb szerencséjének tartom a vele szorosban töltött egy évet. A legjobbkor kaptam (21 voltam) és ő a legtöbbet adta. Egyszer tényleg beszéljünk csak róla, mert hihetetlenül megérem. Addig olvassa el mindenki a könyvét, hogy ízelítőt kapasson az ő zseniális mondataiból. Dalszínházi működésről nem beszélgettünk, mert akkor még olyan boldog időket éltünk, hogy a művészeti kérdések sokkal fontosabbnak tűntek a fennmaradási kérdéseknél.

┃ Milyen darabon dolgozik jelenleg?

– Parti Nagy Lajossal közösen dolgozunk egy Pierrot-parafrazison, ami a Schönberg-darab versein alapul, Lajos zseniális újraköltésében. Pierrot hongroise lesz a címe és elvben (ha a járványhelyzet engedi) január 16-án lesz a bemutatója a BMC-ben, a Vajda Gergő vezényelte UMZE előadásában, Kolonits Klára és Erdős Attila szólójával. A darab ugyanúgy háromszor hét versen alapszik, csak nagyon maira hangolva, Lajos poézisének minden csillogásával és mélységével. Ezt próbálom minél jobban szolgálni és új kontextust teremteni neki a

zenémmel. Adná Isten, hogy sikerüljön. Nekem. Mert Lajosnak már sikerült...

┃ Milyen előnyeit látja a sokarcúságának – hiszen zongorázik, karmester, zeneszerző is?

– Azt nem tudom, de hátrányát látom eleget. Senkinek nem vagyok eléggé „olyan”, amit éppen csinálók, mert lehet hivatkozni a másik adottságra, hogy inkább azt, vagy legalább azt kéne komolyabban... Amióta ezt a három dolgot szétválasztották, azóta az ilyen típusú ember, mint én, ab ovo hátránnyal indul.

Én meg hivatkozhatok 1940-ig bárkire, lepereg mindenkiről. Vagy azért, mert nem ismeri a történelmet, vagy azért, mert nem akarja ismerni, mert rossz fényt vetne esetleg a mai korunkra, amit szorgosan épít.

Nekem annyira nyilvánvaló, hogy ez a három dolog egy, hogy arra szavak nincsenek. Hogy lehetnék zeneszerző anélkül, hogy előadó lennék (bármilyen hangszeren) és hogy lehetnék karmester anélkül, hogy zeneszerző lennék? Akkor hogy fogom fel a komponálás elemi kérdéseit előadóként, ha a tevékenységet sem ismerem? Ugyan hogy írják le egy hangot is, ha nem tudnak semmit annak megvalósítási nehézségeiről, vagy lehetőségeiről? Ez olyan, mintha az ács nem ismerné a módszert, ahogy össze kell állítani egy tetőt, de úgy szereti nézni a szép tetőket Itáliában! Olyan jól néznek ki és meg tudja mondani, hogy neki melyik tetszik, de azt magabiztosan! Ha ilyen áccsal találkozánk az életben, többet nem alkalmaznánk, mert egy felfuvalkodott ökörnek gondolnánk. A mi szakmánkban nem egészen ez a helyzet. Minket is elért az 50-es években a specializálódás üzleti szele, hogy nagyobb profitot termel, ha egy valakit csak egy valamivel sulykolunk az emberekbe. Szakágak lettek és termékek. Aztán csodálkozunk, hogy valami kiveszett. Jó vicc.

┃ Mennyiben változott az utóbbi években a zenével való viszonya? S erre mennyire hatott az, hogy a felesége – Kolonits Klára – operaénekes?

– Semennyiben. Hat éves koromban is egyértelmű volt, hogy csak a zenében érdemes leélnem az életem és most is az. Aztán 21 éves koromban megtaláltam azt, aki az én-t mi-vé tette, minden erőlködés nélkül. Azóta értem is, hogy miért csak a zenében érdemes leélnünk a közös életünk.

R.Zs.